

دكتور لعل زاد

لندن، ۱۸ می ۲۰۲۰

افغان های مغول !

=====

(موضوعی برای پژوهش گران مسایل تاریخی کشور)

پیشگفتار

به اساس مطالعه یک تعداد آثار تاریخی زیر، صده ای (نیروی یک صد نفری) از قبایل جرما و اوغان که مربوط قبایل مغول بودند، در زمان سلطنت ارغون خان بنا به درخواست سلطان جلال الدین سیورغتمش پادشاه قراختایی کرمان در اواخر سده ۱۳ برای محافظت ولایت کرمان آمده، در آنجا ساکن شده، به تدریج نیرومند گردیده و دارای نیروی هزاره (یک هزار نفری) می شوند.

شاه جهان قراختایی (بن سلطان جلال الدین سیورغتمش) آخرین پادشاه این سلسله با ایشان وصلت کرده و والدت السلاطین خان قتلغ مخدوم شاه که به ازدواج امیر مبارزالدین (۱۳۱۸ - ۱۳۵۹) می آید، محصول همین وصلت است. وقتی کرمان در سال ۱۳۴۱ توسط امیر مبارزالدین تسخیر می شود، مقام این قبایل بالا گرفته و شاه شجاع نیز با دختری از آنان ازدواج می کند (با خواهر امیرسیورغتمش اوغانی).

امیرمبارز از همان آغاز دچار مخالفت با این قبایل مغول ساکن کرمان (یعنی جرمایان و اوغانیان) شده و در تمام مدت سلطنت او و جانشینانش {شاه شجاع بن امیرمبارزالدین محمد (۱۳۵۹ - ۱۳۸۴)، سلطان زین العابدین بن شاه شجاع (۱۳۸۴ - ۱۳۸۷) و شاه منصور بن شاه مظفر (۱۳۸۸ - ۱۳۹۳)} عصیان این قبایل باقی است (قبایل دیگر شامل کوچ و بلوچ در بلوچستان و مکران و مغولان نوروژی و هزاره شادی بودند که در نواحی مختلف کرمان سکونت داشتند) تا اینکه با سقوط آل مظفر توسط امیر تیمور در اواخر سده ۱۴، داستان آنها نیز به پایان می رسد!

بررسی منابع

تاریخ وصاف عبدالحمید آیتی (۱۳۱۰) از سکونت هزاره اوغان و جرما در جوار کرمان می گوید. مجمع الانساب علی شبانکاره ای (۱۳۳۳) و مواهب الهی معین الدین یزدی (۱۳۶۶) از موجودیت هزاره اوغانی و جرمایی در سرود و جروم کرمان می گوید... که مولانا شمس الدین دارای ... دوهزار سوار از مغولان اوغانی و جرمایی و جمعی کثیری از اوباش بود.

تاریخ آل مظفر محمود کتبی (۱۴۲۰) با تفصیل از سابقه این مغولان (اوغان و جرما و غیره) در اطراف و نواحی کرمان می گوید: سلطان جلال الدین سیورغتمش (۱۲۸۲ - ۱۲۹۲) جد مادری شاه شجاع از سلاطین چنگیزخانی می خواهد که نیروی برای محافظت کرمان بفرستد. صده ای اوغان و جرما نامزد می شوند. وقتی به آنجا می روند، به مرور ایام صاحب اموال و اولاد زیاد شده، سلطان با آنها وصلت کرده... مقام آنها بالا شده و شاه شجاع نیز با آنها وصلت می کند. آنها همیشه در تمرد و عصیان با آل مظفر بوده اند تا اینکه فتنه آنها توسط امیر تیمور قطع می شود...

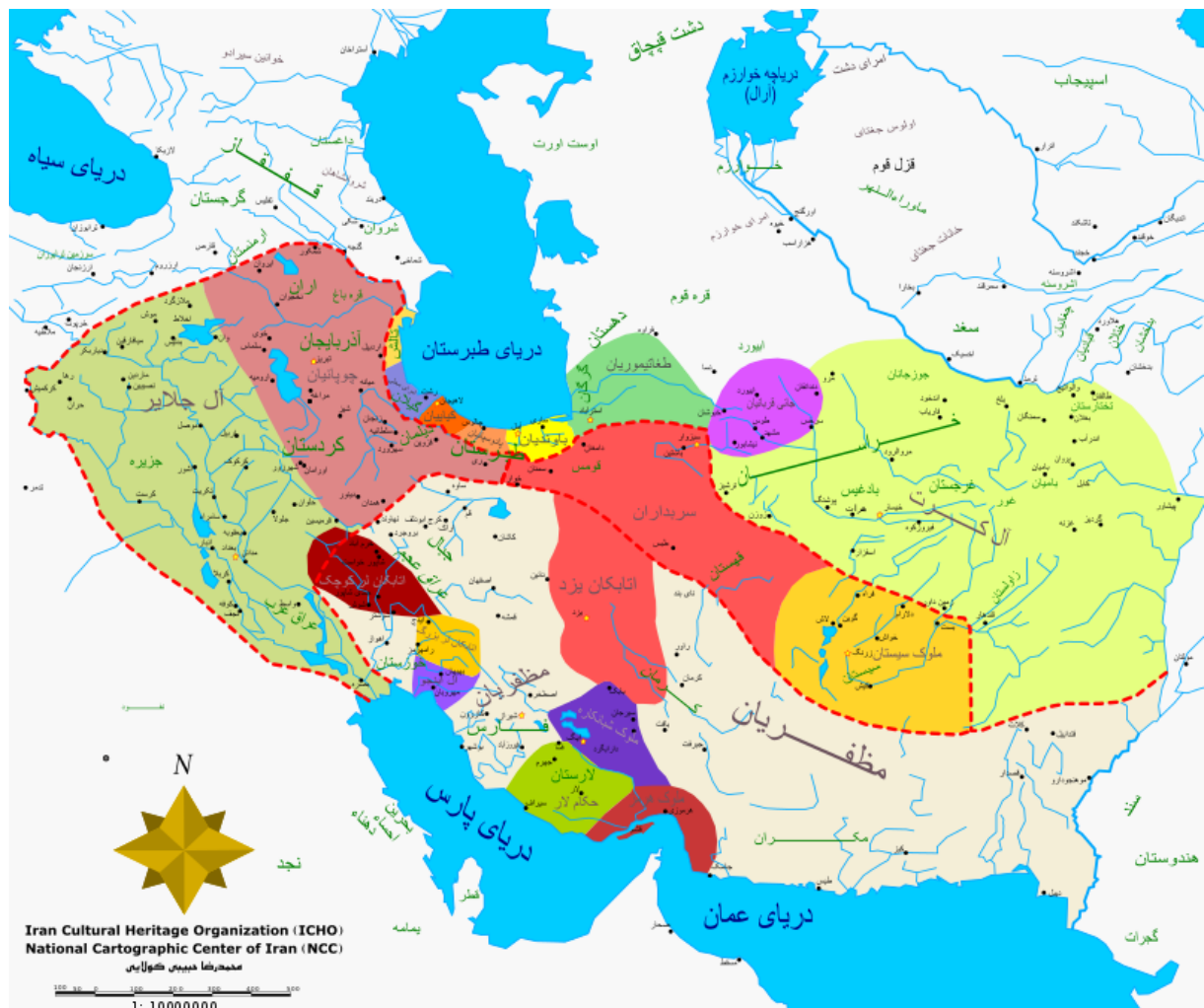
زبدت التواریخ حافظ ابرو (۱۴۲۶) و جغرافیای حافظ ابرو (۱۴۳۱) نیز این داستان را مفصلاً توضیح می دهد. مطلع سعدین عبدالرزاق سمرقندی (۱۴۷۱) پس از احوال امرای اوغانی و جرمایی در کرمان و مغول بودن آنها می گوید که در زمان سلطنت ارغون به محافظت نواحی کرمان آمدند و بت پرست بودند. چون شاه شجاع آن نواحی را مسخر کرد، با آنها وصلت کرد. اما هر چند گاه اظهار عصیان می کردند... چون مغول بودند و جالقی داشتند که شبیه بت بود و آن را تعظیم می کردند، علمای اسلام به تکفیر ایشان فتوا داد و خون و مال آنها را حلال دانست... حبیب السیر خواندمیر (۱۵۲۳) هم این گزارش ها را تشریح می کند.

نتیجه گیری

قابل ذکر است که داستان این اوغان های مغول و تمرد آنها در دوره آل مظفر در کرمان

ایران سده ۱۴ شامل دهها صفحه در هر یک از آثار فوق است. اما آنچه بدون پاسخ مانده، رابطه این «اوغان های مغول» با افغان های کوههای سلیمان {که به اساس تاریخنامه هرات سیفی هروی (۱۳۲۱) توسط شاهان آل کرت در نیمه سده ۱۳ سرکوب شدند} و افغان های امروزی است. آیا آنها در همان مناطق باقی ماندند و یا به اطراف و نواحی کوههای سلیمان آمده و منشای برخی از قبایل امروزی افغان ها اند؟

امیدوارم این موضوع توسط دوستان مسایل تاریخی کشور و به ویژه نسل جوان ما در پرتو دسترسی به منابع و کتابخانه/آرشیف های جهانی و انفجار علم و تکنالوژی مورد پژوهش قرار گرفته و آن را روشن سازند.

قلمرو آل کرت و آل مظفر در ایران سده های ۱۳ و ۱۴